

Методична розробка уроку

ВИДИ ПОДАТКІВ

Зінчук Ганна Володимирівна,
викладач Державного навчального закладу
«Хмельницький центр професійно-технічної освіти сфери послуг»

e-mail: zinchyk_olga@ukr.net

Тема уроку «ВИДИ ПОДАТКІВ»

Дисципліна: "Основи галузевої економіки і підприємництва"

Мета уроку: сформувати у здобувачів освіти поняття про види податків; навчити розрізняти види податків та розраховувати величину окремих видів податку; аналізувати можливості впливу видів податків на загальний стан економіки; продовжити розвивати економічне мислення.

Обладнання: підручник, таблиці, схеми, роздавальний матеріал, презентаційні матеріали (додаток 7).

Тип уроку: комбінований.

Структура уроку

I.	Організаційний момент	2 хв
II.	Актуалізація опорних знань і вмінь здобувачів освіти	11 хв
III.	Мотивація навчальної та пізнавальної діяльності	2 хв
IV.	Вивчення нового матеріалу	20 хв
V.	Закріплення нових знань і вмінь здобувачів освіти	8 хв
VI.	Підсумок уроку	1 хв
VII.	Домашнє завдання	1 хв

ХІД УРОКУ

I. Організаційний момент

II. Актуалізація опорних знань і вмінь здобувачів освіти

Завдання.

Доберіть синоніми до слова «податки», використовуючи знання зі всесвітньої історії (Додатки 1, 2).

Бесіда.

1. Що таке податкова система та податки?
2. Назвіть принципи оподаткування. Поясніть їхню сутність.
3. Наведіть приклади типів оподаткування.
4. Що таке податкова ставка? Якою вона може бути?

Завдання на картках.

К а р т к а 1

Податок на прибуток корпорації визначено в обсязі 48 000 грн. Оподаткований прибуток становив 156 000 грн. Якою була ставка оподаткування?

К а р т к а 2

Припустімо, що троє приятелів отримали за попередній рік такі суми доходів: Віктор - 1000 грн, Ігор - 5000 грн, Григорій - 10 000 грн. Визначте, які суми податків повинен сплатити кожен із них за різних типів оподаткування і занесіть свої розрахунки до таблиці.

Заповнена таблиця може мати такий вигляд.

Суб'єкт оподаткування	Сума доходів	Ставка				Сума податку за різних типів оподаткування		
		Сума доходу	Тип оподаткування					
			Прогресивний	Пропорційний	Регресивний	1	2	3
Віктор	1000	Від 500 до 4000	10%	15 %	20 %	1	2	3
Ігор	5000	4000 + 1 до 8000	15%	15%	15 %	1	2	3
Григорій	10 000	8000 + 1 і вище	20 %	15%	10%	1	2	3

К а р т к а 3

Із запропонованого переліку слів складіть речення.

1. Податок, дохід, якого, з, джерело, це, сплати, платника, він, податку, сплачує.
2. Оподаткування, одиниця, виміру, це, об'єкта, одиниця, оподаткування.

III. Мотивація навчальної та пізнавальної діяльності

Слово вчителя.

У зв'язку з тим, що юридичні й фізичні особи виконують різні види платежів у державні фонди, виникає запитання: які з них належать до податків?

У фінансовій практиці існує три основні терміни, пов'язані з категорією податки: плата, відрахування, податок.

Плата (відповідає на запитання: за що?) передбачає певну еквівалентність відносин між державою і платниками (наприклад, плата за воду, плата за користування землею тощо). Ці відносини можуть виникнути лише в тих випадках, якщо держава є власником наданих у користування ресурсів. У зв'язку з цим розмір плати залежить від об'єму використаних ресурсів і встановлених тарифів за їх одиницю.

Відрахування (відповідає на запитання: від чого? куди?) передбачає цільове призначення платежів (наприклад, відрахування на геологорозвідувальні роботи, відрахування у Фонд зайнятості населення тощо).

Податок (відповідає на запитання: на що? для чого?) установлюється з метою забезпечення державою виконання її функцій.

Податок – поняття суспільне. Він не має ні чіткого еквіваленту обміну, ні певного цільового призначення.

Розглянемо види податків, які держава стягує з фізичних та юридичних осіб.

IV. Вивчення нового матеріалу

Розповідь викладача.

Податки можна класифікувати за чотирма ознаками.

1. За економічним змістом об'єкта обкладення:

- а) податки на доходи;
- б) податки на майно;
- в) податки на споживання.

2. За формою стягнення.

3. За рівнем державних структур, які встановлюють податки:

- а) загальнодержавні;
- б) місцеві.

Перші встановлюються вищими законодавчими органами влади й обов'язкові для виконання на всій території країни. Другі встановлюються місцевими органами влади й поширюються тільки на дану територію. Можливі два варіанти встановлення місцевих податків: на основі законодавства про місцеві податки або ж вони встановлюються місцевими органами самостійно.

За формою стягнення:

- а) прями;
- б) непрямі.

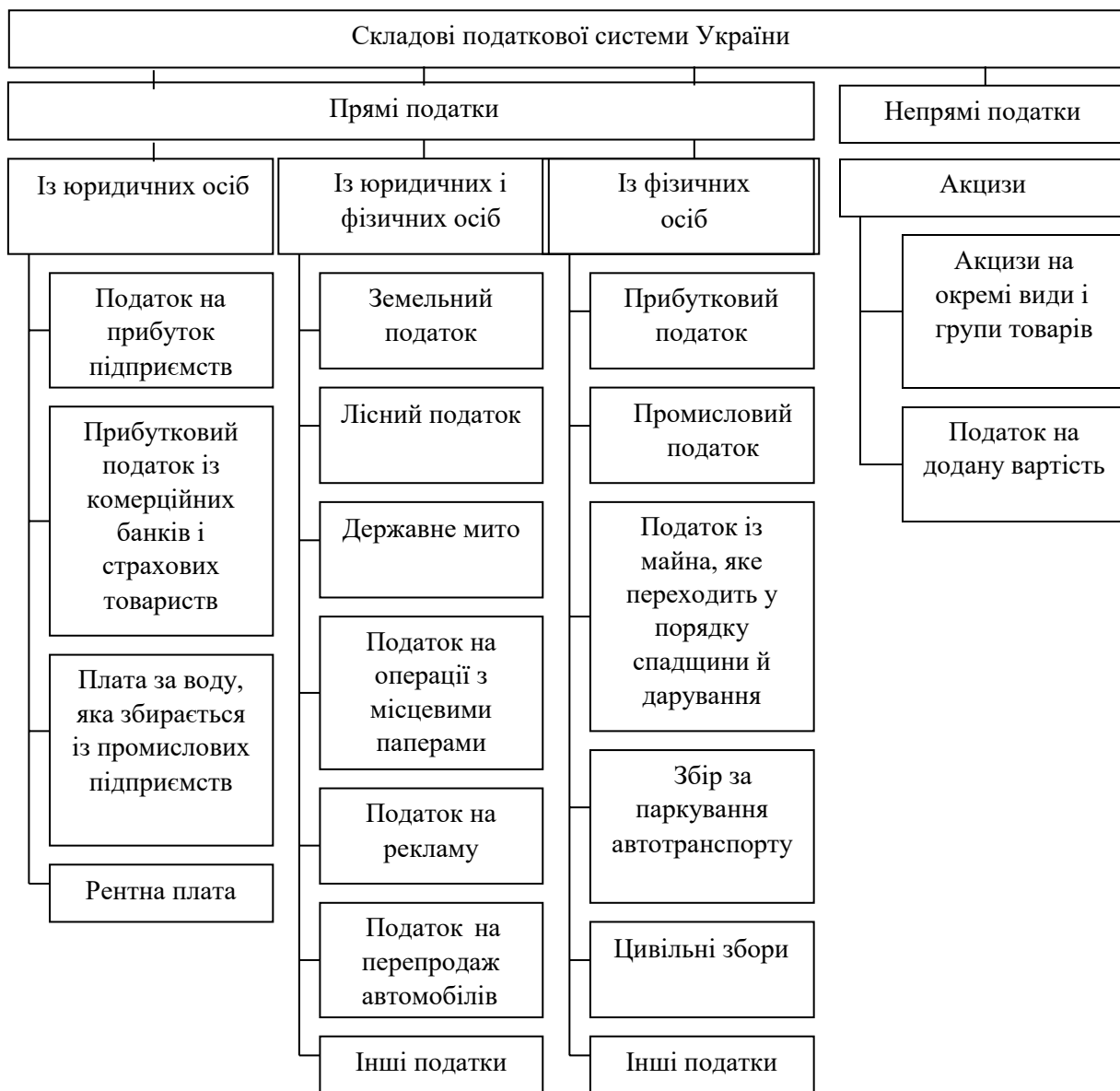
Прямі податки встановлюються безпосередньо (прямо) по відношенню до платника, іншими словами, прямо до прибутку, майна, доходу і їхній розмір безпосередньо залежить від величини об'єкту оподаткування. Непрямі податки встановлюються опосередковано по відношенню до платника і їхній розмір не залежить від величини доходів чи майна.

Робота з підручником.

Проаналізуйте види податків та складіть до кожного виду ілюстративну схему, яка б відображала суб'єктів та об'єктів оподаткування.

Розповідь викладача.

Розглянемо схему «Складові податкової системи України».

Головним законом, який визначає податкову систему України, а також права, обов'язки та відповідальність платників податків, є Закон України «Про систему оподаткування».

Основними в доходній частині бюджету України є податки: на додану вартість, на прибуток підприємств, на доходи фізичних осіб, акцизний збір, збір на обов'язкове пенсійне страхування, збір на обов'язкове соціальне страхування тощо.

Найвагомішим у системі оподаткування України є податок на додану вартість.

Схематично порядок обчислення цього податку можна представити так:

$$\text{Ціна проданої книги} \times \text{Ставка податку в розмірі } 20\% = \text{Сума податку.}$$

Великі суми надходять до бюджету країни від підприємців як податок на прибуток, тобто частину прибутку, отриманого від своєї діяльності, підприємство віддає на потреби суспільства. Цей податок обчислюється так:

$$\text{Прибуток підприємства} \times \text{Ставка податку в розмірі 30\%} = \text{Сума податку.}$$

На окремі товари встановлено акцизний збір. Перелік товарів, на які він установлюється, визначається Верховною Радою України. До таких товарів належать, наприклад, лікєро-горілочані та тютюнові вироби, автомобільне пальне, вироби із золота тощо. Акцизний збір, наприклад, із тютюнових виробів, обчислюється так:

$$\text{Вартість 1000 шт. цигарок} \times \text{Ставка в розмірі 10 грн} = \text{Сума акцизного збору.}$$

За допомогою зборів на обов'язкове пенсійне страхування, обов'язкове соціальне страхування та інших зборів формуються державні цільові фонди. Найголовнішими серед них є Пенсійний фонд, Фонд соціального страхування, Інноваційний фонд. Кошти цих фондів використовуються державою на утримання пенсіонерів та інвалідів, надання допомоги безробітним, розвиток науки та виробництва.

Усі згадані вище податки та збори належать до загальнодержавних, крім них, в Україні існує група місцевих податків і зборів. Найвагоміші з них: податок із реклами, комунальний податок, готельний збір, курортний збір тощо. Із проблемою, як стягувати податки, пов'язане також питання податкових пільг. Податкова пільга реалізується в тому, що з об'єкта оподаткування (особистого доходу чи прибутку) виділяють якусь частину, що не обкладається податком, це зменшує загальну суму відрахувань.

Робота з підручником та схемою.

Користуючись підручником та наведеною нижче схемою «Податкові пільги», дайте відповідь на запитання: яким чином податкові пільги стимулюють виробництво або підтримують певні соціальні прошарки населення?

Податкові пільги				
Капітальні знижки	Соціальні знижки	Податковий кредит	Прискорена амортизація	Неоподаткований мінімум зарплати

За всіх часів податки були постійним джерелом доходів держави. Інколи вони набували незвичайної форми.

Випереджальне завдання.

Прослухавши повідомлення, визначте, про які податки йде мова - державні чи місцеві.

Повідомлення здобувачів освіти.

V. Закріплення нових знань і вмінь здобувачів освіти

Гра «Міні брейн-ринг».

Здобувачі освіти об'єднуються в три групи. Перемогу здобуде та команда, яка швидше дасть правильні відповіді на запитання й набере більшу кількість балів.

1. Автомобільні шляхи в Україні будуються, утримуються та ремонтуються за рахунок:
 - а) ринкового збору;
 - б) податку з власників транспортних засобів.
2. За порушення підприємством податкового законодавства відповідальність несуть:
 - а) працівники підприємства;
 - б) директор та бухгалтер.
3. Громадяни України зобов'язані сплачувати податки. Цей обов'язок на них покладено:
 - а) податковою службою;
 - б) Конституцією України.
4. Назва грошової одиниці України - гривня - походить:
 - а) від назви прикраси із золота чи срібла у вигляді обруча, яку в давнину носили на шиї (на загрівку);
 - б) від способу розрахунків гривами коней, які люди вели в давнину;
 - в) від давньогрецького слова.
5. Чи повинен школяр сплачувати прибутковий податок, якщо отримує доходи?
 - а) так;
 - б) ні.
6. Якщо ваша бабуся продає на базарі овочі, які виростила на дачній ділянці, що вона повинна сплатити?
 - а) податок;
 - б) збір;
 - в) мито.
7. Зібравши в лісі гриби, дідусь здав їх у заготівельну організацію та отримав за це гроші. Чи повинен він сплатити податок?
 - а) так;
 - б) ні.

Тести

I рівень

1. У чому полягає податково-бюджетна політика:
 - а) у маніпулюванні податками та державними витратами;
 - б) у порядку стягнення податків;
 - в) у стимулюванні економіки країни.
2. Що таке «податкова система країни»:
 - а) сукупність усіх видів податків;
 - б) певний порядок стягнення податків;
 - в) надходження і видатки.
3. Що таке «податки»:
 - а) обов'язкові платежі, які добровільно сплачують суб'єкти до бюджету країни;
 - б) певні платежі, які суб'єкти економічного життя виплачують державі;
 - в) обов'язкові платежі, які держава стягує з суб'єктів економічних відносин до центрального та місцевого бюджетів.

4. Що таке «державний бюджет»:
- а) усі державні надходження і видатки;
 - б) доходи держави;
 - в) механізм використання грошей державою.

II рівень

5. До прямих податків не належать:
- а) податок на коштовності;
 - б) податок на спадщину;
 - в) земельний податок.
6. Державний борг - це борг держави:
- а) перед іноземними кредиторами;
 - б) перед власними громадянами;
 - в) перед власними громадянами та іноземними кредиторами.
7. Функції податків полягають у тому, щоб:
- а) регулювати грошовий обіг у країні;
 - б) перерозподіляти доходи між різними групами населення;
 - в) збільшувати інвестиційні витрати в державній економіці.
8. Дефіцит державного бюджету настає тоді, коли:
- а) видатки перевищують доходи;
 - б) доходи перевищують видатки;
 - в) видатки дорівнюють доходам?

III рівень

9. Якщо в національній економіці порушено рівновагу, то:
- а) бюджети всіх рівнів мають бути збалансовані;
 - б) середня податкова ставка є постійною;
 - в) уряд здійснює запозичення.
10. З-поміж основних причин неспроможності країн сплачувати свої зовнішні борги не може бути така:
- а) неправильна макроекономічна політика країн-боржників;
 - б) зменшення відсоткових ставок у розвинутих країнах;
 - в) наявність стимулів до відмови від сплати боргу.
11. Зовнішня заборгованість країни - це наслідок:
- а) прямих зовнішніх інвестицій в економіку країни;
 - б) продажу матеріальних активів іноземцям;
 - в) позичання країною коштів за кордоном та продажу фінансових активів за кордоном.
12. За рахунок чого здійснюється відшкодування державного боргу:
- а) податкових надходжень;
 - б) продажу державних цінних паперів;
 - в) зниження позичкового відсотку.

IV рівень

13. Дефіцит державного бюджету може фінансуватися за рахунок:
- а) додаткової емісії;
 - б) доходів домогосподарств;
 - в) прибутків ділових партнерів.

14. Одна з реальних проблем державного боргу полягає в:
- а) продажу активів іноземцям;
 - б) позичанні країною коштів за кордоном та продажу фінансових активів за кордон;
 - в) прямих зовнішніх інвестицій в економіку країни.
15. До чого може призвести звільнення від сплати податку тих, хто отримує надприбутки:
- а) збільшення соціальної несправедливості;
 - б) значного зростання цін;
 - в) соціального розшарування населення?
16. Оберіть неправильне твердження:
- а) державний борг складається з двох частин: внутрішнього боргу і зовнішнього боргу;
 - б) зовнішній борг країни виникає внаслідок позичання коштів за кордоном, продажу фінансових активів за кордон, прямих іноземних інвестицій в її економіку;
 - в) що довше зберігатиметься дефіцит бюджету, то більшим стає борг держави.

Приклади розв'язування задач (Додаток 6).

VI. Підсумок уроку

Заключне слово викладача.

Податки класифікуються за такими ознаками: економічний зміст об'єкта обкладення, спосіб стягнення, рівень державних структур, які встановлюють податки, форма стягнення.

За формою стягнення розрізняють прямі й непрямі податки.

Велике значення мають податкові пільги, які зменшують загальну суму відрахувань від податків.

VII. Домашнє завдання

1. Опрацюйте отриманий на уроці матеріал. Запишіть звіт в анкету (Додаток 3).
2. Напишіть есе на тему: «Добробут усіх залежить від кожного з нас».
3. Виконайте самостійну роботу (Додаток 4).
4. Дайте відповіді на запитання для самоперевірки (Відповіді в додатку 5).

ДОДАТКИ

ДОДАТОК 1

СЛОВНИК

А

Акцизи – непрямі податки у вигляді надбавки до ринкової ціни. Ця надбавка належить державі. У перекладі з латинської мови *accido* – акцизи – означає «відрізати», «відсікати». Акцизи бувають: фіксовані – встановлюються у грошовому вираженні на одиницю товару; пропорційні – встановлюються як відсоток до обсягу реалізації; специфічні – на окремі види товарів (вироби із золота та срібла, автомобілі, тютюнові вироби); універсальні – встановлюються до всього обсягу реалізації (податок з продажу, податок з обороту, податок на додану вартість).

Д

Декларація – документ, у якому суб'єкт оподаткування наводить розрахунок свого доходу та податку з нього.

Державні податки встановлюються та стягуються центральними органами державної влади й керівництва, надходять до державного бюджету.

Джерело оподаткування – дохід платника податку, що підлягає оподаткуванню.

М

Мито – податок, що встановлюється при ввезенні товарів через кордон або за транспортування іноземних товарів по території певної країни транзитом. Мито може бути: експортне чи імпортне; фіскальне; протекціоністське, антидемпінгове, статичне, компенсаційне; специфічне, адвалорне, змішане.

Місцеві податки встановлюються та стягуються місцевими органами державної влади і надходять до місцевих бюджетів.

Н

Непрямі податки закладаються у вигляді надбавки до ціни товару.

О

Об'єкт оподаткування – дохід або майно, з якого нараховується податок (заробітна плата, дохід по акціях, нерухомість тощо).

П

Податкова система – сукупність наявних у країні податків, форм, принципів та методів їх побудови, а також інститутів та організацій, що забезпечують їх вилучення, здійснюють контроль за дотриманням податкового законодавства.

Податкова ставка гранична – відношення приросту податків до приросту доходу, що підлягає оподаткуванню.

Податкова ставка середня – відношення обсяг датків до величини доходу, що підлягає оподаткуванню.

Податки – це обов'язкові відрахування в загальнодержавний і місцевий бюджети юридичними і фізичними особами.

Податки (опосередковані) непрямі вилучаються у сфері реалізації або споживання товарів і послуг, тобто перекладаються на споживача і не залежать від рівня його доходу. Їх поділяють на три групи: акцизи, мито, фіскальні монополії.

Податки прямі встановлюються безпосередньо на доходи (зарплату, прибуток, відсотки) й вилучаються безпосередньо у власників майна, отримувачів доходу. Вони набувають двох форм: реальних (земельний податок, домовий, на грошовий капітал і т. ін.); особистих – встановлюються для конкретного платника особисто (податок з доходів фізичних осіб, податок на прибуток корпорацій, на спадщину, на дарування, на приріст капіталу, на майно тощо).

Податкові пільги – зменшення податкових ставок або повне звільнення суб'єкта оподаткування від податків. Види податкових пільг: прискорена амортизація основного капіталу; інвестиційний податковий кредит; податкова квота.

Прогресивний податок підвищується зі збільшенням доходу.

Пропорційний податок стягується за єдиною ставкою, незалежно від доходу суб'єкта оподаткування.

Р

Регресивний податок зменшується зі збільшенням доходу.

С

Ставка оподаткування – це законодавчо визначений розмір податку на одиницю оподаткування (у %).

Суб'єкт оподаткування – платник податку (фізичні або юридичні особи - власники доходу або майна, а також споживачі).

Ф

Фіскальні монополії – держава встановлює таку ціну на товари та послуги, яка забезпечує їй певні грошові надходження. Це своєрідний доход держави від реалізації монополізованих товарів. Монополія держави може бути повна і часткова.

ДОДАТОК 2

«ІСТОРІЯ ПОДАТКІВ»

Історія податків та історія цивілізації – невіддільні. Тож усяке бувало. З чого лишень не стягували податки! Нині деякі з них видаються нам смішними, але тим, хто їх платив, напевно, було не до сміху. Пропонуємо цікаву підбірку різноманітних видів податків - незвичних для нас, але звичних для жителів інших країн і століть.

Податок на велосипед

У березні 1910 р. відповідно до постанови Міської Думи міста Симбірська власник велосипеда повинен був сплачувати в дохід міста податок у розмірі 50 копійок за право проїзду територією міста.

Податок на латрини

«Гроші не пахнуть» (*rescupia non olet*) - цей крилатий латинський вислів належить римському імператору Веспасіану (69-79 рр. н. е.). У пошуках додаткових коштів він запровадив податок на латрини, або громадські туалети. У пізніших «культурних» джерелах його називали податком на громадські вбиральні. Коли син Веспасіана Тіт докоряв за це батькові, Веспасіан підніс йому під ніс гроші, що надійшли за цим податком, і запитав, чи пахнуть вони. На негативну відповідь Тіта Веспасіан сказав: «І все-таки вони із сечі». Зніжені римляни не могли відмовити собі в задоволенні користуватися шикарними мармуровими туалетами, адже туди, як і в знамениті лазні-терми, ходили не лише за прямою потребою, а й заради зустрічей і бесід. Розрахунок імператора був правильним. Грошенята потекли в скарбницю.

Податок на горобців

Податок на горобців вигадали в XVIII столітті у Вюртемберзі. Від господаря кожного будинку вимагали знищити дюжину горобців, за що він отримував 6 крейцерів. У разі не підтвердження факту знищення птахів до скарбниці сплачувався податок у розмірі 12 крейцерів. Щоб ухилитися від сплати цього податку, купували потрібну кількість здохлих горобців у підпільного торговця, який вишукував їх на міському звалищі.

Податок на тінь

Стягується з 1993 року у Венеції. Під податок потрапили тенти й парасольки, що належать магазинам і численним кафе, тінь від яких падає на комунальну власність - землю.

Податок на пил

Уведений у Вірменії наприкінці XX століття. «Обговоривши питання про видалення санітарно-очисними організаціями надлишків порошу у дворах, міністерство економіки ухвалило: населення повинне оплачувати витрати з видалення пилу з розрахунку 1,91 драма за 1 квадратний метр», – засвідчує офіційний документ.

Податок на секс

Власті голландської столиці ввели щорічний податок на вітрини, біля яких проводять час, чекаючи на клієнтів, повії у кварталі червоних ліхтарів. Податок на секс приносить бюджету майже 4 мільйони франків.

Гіпсовий податок

Сплачують в Австрії гірськолижники перед кожним спуском з гори. Вилучені кошти передаються в австрійські клініки. Згідно зі статистикою, в австрійських Альпах щорічно близько 150 тис. лижників отримують травми, а на лікування витрачається приблизно один мільярд шилінгів на рік.

Податок на мир

Утримують його у Гвінейської Республіці, оцінивши кожний рік без війни в суму, еквівалентну 700 бельгійським франкам.

Податок на побутове сміття

Утримується в Болгарії до нинішнього дня; розмір податку встановлюється місцевою владою:

- на житлові будівлі – пропорційно до балансової вартості або залежно від кількості відходів;
- на нежитлові споруди – залежно від виду й кількості контейнерів для збирання відходів;
- якщо на кожному окрему будівлю неможливо визначити вид і кількість контейнерів, податок установлюється пропорційно до балансової вартості будівлі.

У середньому в містах плата становить 0,3-0,5 % від балансової вартості будівель. Вноситься одночасно з податком на нерухоме майно.

Пожиле

У Російській державі XV-XVII ст. грошовий збір із селян, коли вони залишали власника (вихід селянський) у Юріїв день. Запроваджений Судебником 1497 року. Зник із повним закріпаченням селян. У XVII-XVIII століттях існував штраф за приймання селян, що втекли.

Вивідна куниця

У Росії XV-XVI ст. весільне мито на користь держави або феодала з родичів нареченої, які видавали її заміж в інше князівство, волость, місто, за кордон. Пізніше вивідну куницю називали «виводом», розмір його визначався за угодою сторін (скасований для казенних селянок 1775 року, для приватновласницьких - після реформи 1861 року).

Податок на лазні

За указом 1704 року в Росії думні люди й першостатейні купці повинні були платити з домашніх лазень по 3 рублі, прості дворяни, купці й різночинці – по 1 рублю, селяни - по 15 копійок.

Подимщина

Податок у Росії на користь місцевої адміністрації стягувався у XVI-XVIII ст. «з диму», тобто із селянського будинку, господарства.

П'ятинні гроші (п'ятина)

У Російській державі XVII ст. існував незвичайний державний податок. Стягувався спочатку з майна світських і церковних феодалів, дворів торгово-промислового населення, потім і із селян у розмірі 1/5 річного доходу.

Податок на бороду

Запроваджений 1 вересня 1689 року Петром I. Борода була оцінена за станами:

- дворянська й приказка - 60 рублів,
- першорядна купецька - 100 рублів,
- пересічна торгова - 60 рублів,
- холопська, паламарська тощо - 30 рублів.

Селянин у себе в селі бороду мав задарма, але в'їжджаючи в місто, як і виїжджаючи, платив за неї 1 копійку.

Податок на очі

На початку XVIII ст. (за Петра I) в Башкирії податком обкладали очі залежно від кольору, наприклад, сірі оцінювали у 8 алтинів, чорні – 2-3 алтина.

Оброк

Щорічний збір грошей і продуктів із кріпаків поміщиками. Продуктовий оброк відмінений 19 лютого 1861 року, грошовий оброк зберігся для тимчасово зобов'язаних селян до 1883 року.

Слово оброк мало подвійне значення.

1. Іноді так називалася плата уряду за надання приватній особі права користуватися державною землею, угіддям або займатися яким-небудь промислом. У цьому значенні оброком називався казенний дохід із належних казні рибних виловів, косовиць, ловів тварин, а також із міських торгових лавок, харчевень, лазень та промислових закладів.

2. В інших випадках оброк означав загальну подать, якою обкладалися всі жителі відомого округу замість різних інших податей і повинностей. Так, оброком називався податок, що замінив корми і мита намісників і волостелів під час скасування цих посад за царювання Грозного. Тільки оброки останнього виду входили до складу тягла.

Оброк у значенні загальної податі сплачувався завжди в постійній кількості за незмінною ставкою, тоді як розміри інших державних податей були змінні, визначалися особливими царськими розпорядженнями.

Податок на годинники

У 1797 року в Англії був уведений податок на годинники. Кожен власник годинника повинен був щороку платити до скарбниці 5 шилінгів. Однак через рік податок відмінили: Великобританія у XVIII ст., промислова держава номер один, не могла допустити утискання інтересів людей, які намагаються бути пунктуальними.

Вітринний податок

Його сплачували у Флоренції в XIV столітті власники магазинів і майстерень. Цей податок пов'язаний із тим, що, якщо влітку було дуже спекотно, вітрину затіняли фіранками. За це потрібно було платити податок. Прагнення ухилитися від сплати «вітринного» податку призвело до пошуків виразних архітектурних деталей, здатних сповістити, які саме товари й послуги можна отримати в цьому будинку (ножиці або голка свідчили про те, що в цьому магазині можна придбати або замовити одяг, чаша зі змією – ліки, черевики – взуття).

Індукта

Індукта (лат. inductus - введений, внесений) – митний збір (податок), який збирала на Лівобережній Україні гетьманська адміністрація за ввезення товарів на територію України з Росії у другій половині XVII - першій половині XVIII ст. За царським указом 1728 року «Рішучі пункти» почав надходити до казни; скасований з 1754 року.

Поголовщина

Прямий податок в українських землях, які входили до складу Великого Князівства Литовського, а потім Речі Посполитої у XV-XVII ст. Базою для оподаткування були площа землі, кількість голів великої рогатої худоби й іншого майна. Сплачувався на користь короля, а згодом, з XVI століття,- на користь магнатів. Після прийняття 1557 року «статуту на волоки» його було скасовано.

Порція

Назва податку в Гетьманщині (назва Лівобережної України у XVII-XVIII ст.), який був запроваджений російським урядом у часи правління гетьмана Скоропадського для утримання розквартированих на українських землях московських військ. Сплачувався в натуральній або грошовій формі з розрахунку 41 копійка за одного московського вояка.

Продподаток

Фіксований натуральний податок із селянських господарств. Запроваджений 1921 року постановою X з'їзду РКП (б) замість продрозкладки. Розглядався як головний стимул реставрації ринкової економіки й піднесення сільгоспвиробництва. В Україні фактично введений після збирання врожаю 1922 року. Запровадження продподатку дозволило ліквідувати карткову систему забезпечення продуктами харчування населення країни.

Оздоровлення грошового обігу створило передумови денатуралізації податкової системи. У травні 1923 року рішенням XII з'їзду РКП (б) був прийнятий прямиий сільськогосподарський податок, який з 1924 року сплачувався виключно в грошовій формі.

Аннати

Аннати (середньовічне *annata*, від лат. *annus* – рік). Одноразовий збір на користь папської скарбниці з осіб, що отримали вакантний церковний бенефіцій. Практика стягування цього податку відома із середини XIII ст. Спочатку розмір податку дорівнював усьому річному доходу з отриманого бенефіція, пізніше - половині або іншій частині річного доходу. В Англії був скасований у середині XVI ст., у Франції – у часи Великої французької революції. У деяких районах окремих країн (наприклад, Італії) цей податок за традицією стягується й донині.

ПДВ

Уперше податок на додану вартість було введено в 1960 році в республіці Кот-Д'Івуар, у 1967 – у Данії; у 1968 році – у ФРН і Франції. Наприкінці 90-х років XX століття він був поширений більш ніж у 40 країнах, в Україні його було введено в 1992 році.

У Давньому Римі за правління імператора Августа незаміжніх жінок від 20 до 50 років обкладали податком в розмірі 1 % від їхнього майна.

Сороковий податок стягували на Перекопі кримські татари з чумаків та купців, які везли з України свій товар горілку, олію, полотно тощо. Податок сплачувався натурою (товаром) і становив його сорокову частину.

Подушний податок був запроваджений у 1724 р. Його сплачувало все чоловіче населення Російської імперії, крім дворян, духівництва та держслужбовців.

Мостовий податок

За часів Козаччини в Україні існував мостовий податок. Цей податок брали з тих, хто переїздив через річку.

ДОДАТОК 3

АНКЕТА

Дата заняття _____

Моє ім'я _____

Закінчіть речення, наведені в анкеті.

Будьте гранично відверті, оскільки Ваша думка допоможе викладачеві краще підготуватися до роботи, зробити навчання більш корисним для Вас.

1. Під час заняття я зрозумів, що _____

2. Найкориснішим для мене було _____

3. Своїми основними помилками на занятті я вважаю _____

4. Мені не сподобалось _____

5. Найбільше мені не сподобалось, як працював(ла) _____

6. Наступного заняття я хотів(ла) би (б) _____

7. На місці викладача я б _____

ДОДАТОК 4 САМОСТІЙНА

РОБОТА

1. За виконання державних функцій суспільство сплачує...
2. Які функції виконують податки?
3. Які податки в Україні називаються непрямими?
4. Непрямий податок, що стягується з товарів і транспортних засобів, які переміщуються через митний кордон країн, називається...
5. Про який принцип оподаткування йдеться: «Розмір податку повинен відповідати величині доходів і майна платника»?
6. Про який принцип оподаткування йдеться: «Люди, які мають однакові доходи й однаковою мірою використовують соціальні програми, повинні сплачувати однакові податки»?
7. Обов'язкові платежі, які справляються державою з юридичних і фізичних осіб, називаються...
8. Сукупність різних видів податків становить...
9. Податок, який виконує фіскальну функцію (об'єктом оподаткування є продаж товарів, завезення і вивезення товарів), називається. ..
10. Непрямий податок, що встановлюється на високорентабельні й монопольні товари та включається в їхню ціну, -...
11. Про який принцип оподаткування йдеться: «Ті, хто має більші доходи і потребує більшої кількості та якості суспільних благ, повинні сплачувати вищі відсотки зі своїх доходів»?
12. До чого призводить підвищення ставок оподаткування?

Відповіді

1. Податки.
2. Фіскальну та регулюючу.
3. Акцизний збір, податок на додану вартість, ввізне (імпортне) мито.
4. Мито.
5. Принцип платоспроможності.
6. Справедливість по горизонталі.
7. Податки.
8. Податкову систему країни.
9. Податок на додану вартість.
10. Акцизний збір.
11. Принцип справедливості.
12. Зменшує чистий доход підприємств і домашніх господарств.

ДОДАТОК 5

ЗАПИТАННЯ ДЛЯ САМОПЕРЕВІРКИ

Питання для самоперевірки

1. Хто контролює дотримання податкового законодавства в Україні?
(Державна податкова служба України)
2. Назвіть хто і коли ввів солідарну державну пенсію для всіх працюючих?
(Отто фон Бісмарк, канцлер Німеччини в 1889 році. Юлій Цезар, I ст. до н. е., ввів державне забезпечення військових після завершення служби)
3. Хто відповідає за правильне вирахування й своєчасність сплати податків?
(Платники податків)
4. За царя Олексія Михайловича в 1646 році було удвічі підвищено акциз на сіль. До якої події призвів такий необдуманий захід?
(До соляного бунту, постраждало найбідніше населення. Воно харчувалося в основному рибою, солити рибу стало невигідно, виник недолік основного харчового продукту)
5. За часів правління Ярослава Мудрого були введені такі податки, як «мито», «гостина», «міра». За що стягувалися ці податки?
(«Мито» стягувався за провезення товарів через гірські застави. «Гостина» – за право мати склади для товарів. «Міра» – за надання послуг щодо вимірювання товарів)
6. Що буде об'єктом оподаткування?
(Доход, прибуток, майно, ціна товару або послуги, додана вартість, на яку нараховується податок)
7. За що було вбито князя Ігоря?
(Зібравши данину, тобто податок, він повернувся ще раз (подвійне оподаткування))
8. Хто є суб'єктом оподаткування?
(Юридичні й фізичні особи, які є платниками податку)

ДОДАТОК 6

ПРИКЛАДИ РОЗВ'ЯЗУВАННЯ ЗАДАЧ

Умова задачі

ВВП за повної зайнятості в умовній країні становить 300 млрд грн. Фактичний ВВП дорівнює 240 млрд грн. Податкові надходження становлять 20% від ВВП. Державні закупівлі товарів і послуг дорівнюють 22 млрд грн, а державні трансферти - 7 млрд грн. Визначте, який надлишок чи дефіцит має державний бюджет?

Розв'язання

Щоб обчислити стан державного бюджету, потрібно визначити його доходи і видатки.

Доходи = 240 млрд грн \times 0,2 = 48 млрд грн.

Видатки = 22 млрд грн + 7 млрд грн = 29 млрд грн.

Отже, державний бюджет надлишковий у 19 млрд грн.

Умова задачі

Податок на прибуток корпорації визначено в обсязі 124 тис. у.о. Оподаткований прибуток становив 538 тис. у.о. Якою була ставка оподаткування?

Розв'язання

З прибутку у 538 тис. у.о. вилучено податок в обсязі 124 тис. у.о. За цієї умови визначити податкову ставку можна, склавши пропорцію:

538 тис. у.о. - 100%;

124 тис. у.о. - x %.

Отже, $\frac{124 \text{ тис. у. о.}}{538 \text{ тис. у. о.}} \times 100 \% = 23 \%$

Відповідь: податкова ставка - 23%.

ДОДАТОК 7

ПРЕЗЕНТАЦІЙНІ МАТЕРІАЛИ

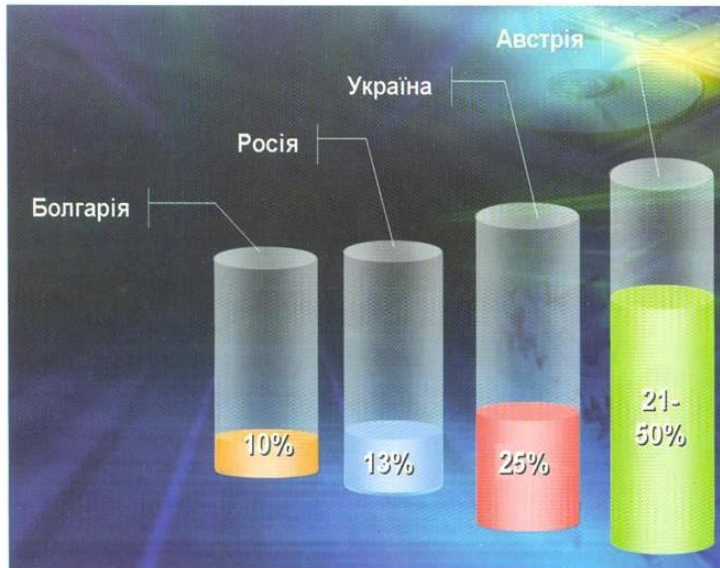
«Оподаткування старе, як світ, і його початкова форма виникла, коли якийсь місцевий вождь перегородив гирло ріки, місце злиття двох річок або гірський перевал і стягував плату за прохід із купців і мандрівників».

С. Паркінсон

ПОДАТОК НА ПРИБУТОК

Основний вид прямих податків. Обчислюється у відсотках від сукупного доходу фізичних осіб (за винятком документально підтверджених витрат відповідно до чинного законодавства)

Такі країни, як:

- Андорра
- Монако
- ОАЕ
- Уругвай —

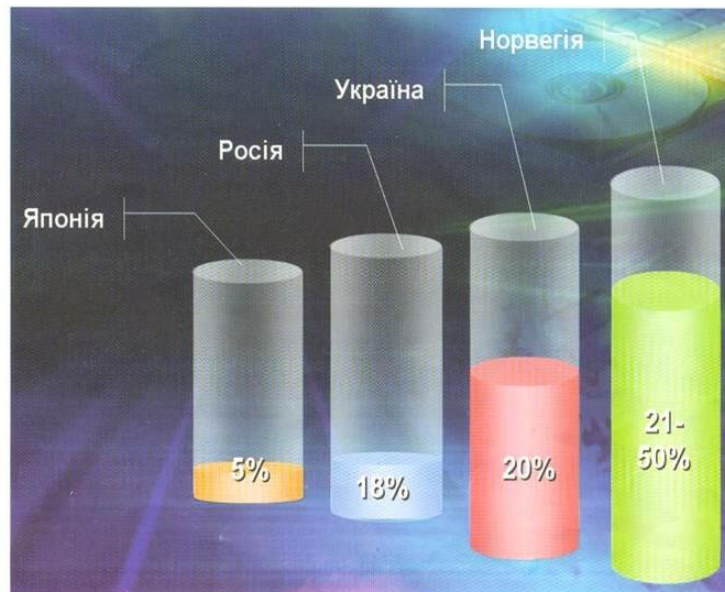
не мають податку на прибуток

ПОДАТОК НА ДОДАНУ ВАРТІСТЬ

Непрямий податок, форма вилучення в бюджет частини доданої вартості, що створюється на всіх стадіях процесу виробництва товарів, робіт і послуг та вноситься до бюджету по мірі реалізації

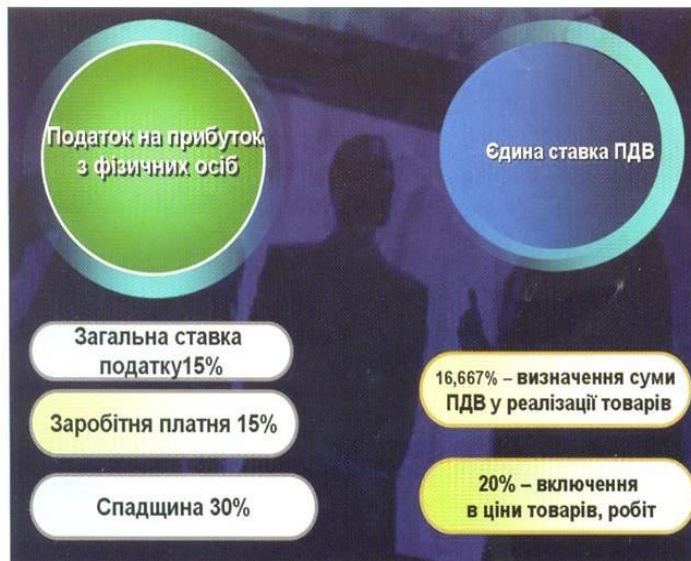
Уперше ПДВ був уведений 10 квітня 1954 року у Франції. Цей винахід належить Морісу Лоре

У таких розвинених країнах, як США й Австралія, ПДВ відсутній: там діє податок із продажу за ставкою від 2 % до 11 %

УКРАЇНЬСЬКА МОЛОДЬ ВВАЖАЄ, ЩО ...

В Україні одна з найгірших податкових систем не тільки у світі, але й на пострадянському просторі. Ситуація гірша, ніж у нас, тільки в Білорусі. Тому без модернізації податкової системи країні вийти з кризи не вдасться.

Молодь пропонує наступні заходи для покращення податкової системи

- скасувати окремий облік за податком на прибуток;
- прибуток для оподаткування обчислювати за правилами бухгалтерського обліку
- ставку податку на прибуток знизити до 15–20 %
- скасувати податок на транспорт, замість нього збільшити акцизи на пально-мастильні матеріали

- ліквідувати збір на виноградарство й хмільництво та збільшити акцизи на алкогольні напої
- об'єднати чотири пенсійно-соціальних внески в один податок

Незалежно від того, які податки в нашій країні, сучасна українська молодь переконана: сплачувати податки зобов'язане абсолютно все населення!

БЕЗГЛУЗДІ ПОДАТКИ В РІЗНИХ КРАЇНАХ

Назва	Сутність податку
<p>Податок на іноземців</p> 	<p>Цей податок у наш час навіть здається чимсь нормальним — якщо ти приїхав до іншої держави, будь ласка, заплати податок. Такі податки в різних державах були аж до XX століття. Наприклад, у Канаді до 1923 року діяв податок на китайців. Китайців у Канаду приїжджало багато, грошей від податку надходило теж багато. У 1923 році цей податок скасували. Ви думаєте, влада подбала про китайців? Та ба! Просто замість нього був прийнятий закон, який забороняє китайцям в'їзд на територію Канади!</p>
<p>Датські гроші</p> 	<p>У 991 році в Англії був уведений поземельний податок для сплати викупу датським вікінгам за можливість спокійного життя. Виходить, Данія оподаткувала жителів іншої держави — дуже винахідливо! Цей податок проіснував аж до 1194 року, тобто майже 200 років. Згодом ці гроші йшли вже не в Данію, а залишалися в Англії для закупівлі озброєнь і зміцнення (як би зараз сказали) обороноздатності країни</p>
<p>Податок на сіль</p> 	<p>На перший погляд, нічого особливого в податку немає — ну, податок на сіль... Але виявляється, через цей податок в історії відбувалися такі масштабні події, що просто дивно! Через цей податок у підсумку занепала Китайська імперія, податок на сіль у Франції (<i>the gabelle</i>) прискорив початок Французької революції. До речі, величина податку на сіль в Індії, установлена Англією, становила... 4000 відсотків, тому не дивно, що це вилилося в масштабні протести. Тож якщо потрібно, щоб у державі відбулася революція, достатньо ввести податок на сіль і трошки почекати!</p>
<p>Нобелівський податок</p> 	<p>Як ви вважаєте, учені, що одержали Нобелівську премію за видатні досягнення, платять із неї податок? З 1986 року ця премія підпадає під категорію грошових подарунків й обкладається відповідним податком. Який відсоток платиться державі, не розголошується. Виключення робиться тільки для лауреатів, які жертвують премії на добродійність</p>
<p>Податок на вікна</p> 	<p>Він являв собою податок на скло й став значною соціальною, культурною й архітектурною рушійною силою суспільства в Англії та Шотландії, а потім у всій Великобританії в XVII–XVIII ст. Виробництво скла в той час було дорогим, і використання його для вікон та інших цілей через це стало практично неможливим. Податок на вікна, уведений у 1696 році королем Вільямом III, фактично був задуманий як податок на багатство, але потім став звичайним механізмом одержання доходу на прибуток</p>